

Wspieranie tworzenia szkół ćwiczeń

CHEERS
– kształcenie umiejętności komunikacji
w języku angielskim

Marta Cichosz

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Redakcja merytoryczna
Justyna Maziarska-Lesisz

Redakcja językowa i korekta
Katarzyna Gańko

Opracowanie graficzne i skład
Aneta Witecka

Warszawa 2017

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons – Użycie niekomercyjne 3.0 Polska (**CC-BY-NC**).

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
1. Opis działania innowacyjnego	6
1.1. Krótki opis działania innowacyjnego	6
1.2. Opis zaangażowania poszczególnych grup uczestników działania innowacyjnego	8
1.3. Opis współpracy z partnerami ze wskazaniem ich roli w działaniu innowacyjnym	9
1.4. Inne działania partnerskie, w których brały udział wszystkie szkoły projektu.....	10
2. Efekty działania innowacyjnego	13
3. Upowszechnianie rezultatów	18
Zakończenie (rekomendacje)	19
Bibliografia	20

▶▶▶ Wprowadzenie

Zespół Szkół Elektrycznych w Białymstoku im. prof. Janusza Groszkowskiego od września 2012 r. w ramach programu Comenius przez dwa lata realizował projekt CHEERS (Common Help for European Environmental Responsibility by Students – „Europejskie Wsparcie dla Kreowania Świadomości Ekologicznej Uczniów”). Założenia tego projektu bazowały na działaniach innowacyjnych z zakresu korelacji międzyprzedmiotowej w dziedzinie języka angielskiego, informatyki, geografii i biologii. Innowacyjność aktywności projektowych polegała również na nauczaniu poprzez metodę zespołową i inne kooperatywne metody pracy.

Przystępując do tworzenia projektu, posiadaliśmy już wiedzę na temat specyficznych potrzeb naszych uczniów w dziedzinie kształcenia językowego oraz szczególnych trudności w nauczaniu języka obcego w szkole o profilu technicznym. Z naszych doświadczeń w pracy z młodzieżą wynikało, że uczniowie o zainteresowaniach technicznych skuteczniej nabywają umiejętności językowych, jeżeli rozumieją, w jaki sposób mogą one być skorelowane z perspektywą pracy w zawodzie oraz jak bardzo są one przydatne w procesie poszukiwania pracy na rynku międzynarodowym.

Wielu naszych absolwentów od kilkunastu lat emigruje w poszukiwaniu pracy. Wielu pochodzi z terenów wiejskich lub środowisk nieuprzywilejowanych ekonomicznie. Są to czynniki, które powodują, że duża część uczniów nie miała nigdy szansy na wyjazd poza granice kraju, co wzmacnia komunikacyjną barierę językową. Projekt CHEERS wraz z możliwościami mobilności zagranicznych odpowiedział na to zapotrzebowanie na międzykulturowe kontakty naszych uczniów (oraz w dużej mierze na zapotrzebowanie na takie interakcje wśród nauczycieli, którzy również brali udział w projekcie). Dodatkowo zaobserwowaliśmy, że włączając w zajęcia językowe treści z zakresu innych przedmiotów, jesteśmy w stanie skuteczniej wyposażyć naszą młodzież w wiedzę ogólną, dać szansę uczniom o słabszych kompetencjach językowych na zaangażowanie w prace projektowe dzięki staraniom w zakresie dziedzin takich jak informatyka czy ekologia, zmotywować ich do samokształcenia, nawiązywania międzynarodowych kontaktów z rówieśnikami oraz spowodować, że zaczną rozpatrywać swoją przyszłą karierę zawodową w perspektywie europejskiej.

Kolejną potrzebą edukacyjną naszych uczniów było wykształcenie w nich kompetencji społecznych, a szczególnie umiejętności pracy w zespole. Taką konieczność potwierdzają także pracodawcy, kreśląc profil poszukiwanych przez siebie pracowników. Współczesny młody człowiek większość wolnego czasu spędza przed ekranem komputera. Bardzo często brakuje mu kontaktów z rówieśnikami, co skutkuje brakiem umiejętności nawiązywania relacji, odczuwania empatii czy pracy w zespole, gdzie niezbędne jest dzielenie się wiedzą, wspólne jej poszukiwanie lub rozwiązywanie problemów. Dlatego w odpowiedzi na te wyzwania zidentyfikowaliśmy potrzebę wprowadzenia innowacyjnych działań polegających na aktywnościach grupowych, na nauczaniu poprzez metodę zespołową i inne kooperatywne metody pracy.

Oprócz przedstawienia projektu CHEERS chciałabym zwrócić uwagę na działania koncentrujące się wokół nauczania języka angielskiego, ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia **międzykulturowej kompetencji komunikacyjnej**. Projekt CHEERS dał zarówno uczniom, jak i nauczycielom możliwość uczenia się języka obcego w autentycznym środowisku międzynarodowym. Było to odpowiedzią na zapotrzebowanie edukacyjne współczesnego młodego człowieka, który musi kontaktować się z przedstawicielami innych kultur. Obecnie takie kontakty nie są już przywilejem klasy wyższej, ale rzeczywistością, w której zdobywa się wiedzę, umiejętności, pracuje, podróżuje, spędza czas wolny.

Uczniowie i nauczyciele – beneficjenci naszego projektu – mieli możliwość interakcji międzykulturowej ze swoimi kolegami z Niemiec, Danii, Rumunii, Turcji, Bułgarii, Litwy. Barry Tomalin i Susan Stempleski (1993) w pracy *Cultural Awareness* piszą o ogromnym znaczeniu takich interakcji i ich wpływie na nauczanie języka obcego. Innowacyjny charakter nauczania języka przez interakcje międzykulturowe uzasadnia również prof. Lucyna Aleksandrowicz-Pędich (2003) w swojej pracy *Literatura amerykańska w kształceniu nauczycieli języka angielskiego*. Píše, że jednym z głównych zadań szkoły jest przygotowywanie młodzieży do życia w warunkach międzykulturowych od samego początku edukacji językowej. Według tej autorki, wieloletniego praktyka w nauczaniu, kontakt z odmienną kulturą jest uniwersalnym doświadczeniem każdego człowieka, a świadomość i wiedza na temat uwarunkowań społeczno-politycznych i historycznych, a także psychologicznych reguł panujących w danej kulturze buduje międzyludzkie relacje. W nauczaniu natomiast kontakt z innymi kulturami staje się w równym stopniu istotny jak nauczanie gramatyki, mówienia, czytania, pisanie czy słuchania. Brak świadomości kulturowej może przyczynić się do nieefektywnej komunikacji w języku obcym.

Kooperatywne metody pracy w działaniach opisanych poniżej angażowały nauczycieli naszej szkoły, szkół zagranicznych oraz podmioty związane z edukacją we wszystkich partnerskich krajach projektu. Partnerstwo odbywało się zarówno na poziomie współpracy uczniów z uczniami, jak i uczniów z nauczycielami oraz organizacjami, które umożliwiały nam uczestnictwo w wycieczkach edukacyjnych i udostępniały przestrzeń do popularyzacji naszego projektu. Wspólne działania wyposażyły uczestników projektu CHEERS w kompetencje społeczne, a także wiedzę i umiejętności językowe związane z ekologią. Dodatkowo korelacja treści z zakresu informatyki pozwoliła nam przeprowadzić przez dwa lata trwania projektu innowacyjne działania, które zarysowały perspektywę kształcenia w wymiarze europejskim. Do dziś czerpiemy z tych doświadczeń i staramy się nadawać kształceniu nowatorski kierunek.

Rozdział 1.

▶▶▶ Opis działania innowacyjnego

1.1. Krótki opis działania innowacyjnego

Głównym celem projektu CHEERS było kształcenie umiejętności komunikacji w języku angielskim przy zastosowaniu innowacyjnych metod nauczania i nabywania wiedzy: korelacji międzyprzedmiotowej w dziedzinie języka angielskiego, informatyki, geografii i biologii (rozumianych jako szeroko pojęta ekologia) oraz metody zespołowej i innych kooperatywnych metod pracy. Innym celem projektu było kształcenie ekologicznej świadomości uczniów, nauczycieli oraz lokalnych społeczności i władz i nadanie temu procesowi wymiaru europejskiego.

W dwuletnim projekcie wzięło udział siedem partnerskich szkół:

- Den jyske Haandværkerskole z Danii;
- Berufsbildungszentrum Schleswig-Regionales Berufsbildungszentrum des Kreises Schleswig-Flensburg, rechtsfähige Anstalt des öffentlichen Rechts z Niemiec;
- Colegiul „Anghel Saligny” Rosiori de Vede z Rumunii;
- Burç Özgören Fen ve Anadolu Lisesi z Turcji;
- Viešoji įstaiga Vilniaus statybininkų rengimo centras z Litwy;
- Profesjonalna Gimnaziya po Mehanoelektrotehnika i Elektronika (Vocational Secondary School of Mechanics and Electronics) z Bułgarii;
- Zespół Szkół Elektrycznych im. prof. Janusza Groszkowskiego w Białymstoku z Polski.

Biorąc udział w wizytach w Niemczech, Danii, Turcji, Bułgarii, Rumunii, na Litwie i w Polsce, delegaci szkół i jednocześnie beneficjenci projektu (uczniowie i nauczyciele) uczestniczyli w warsztatach ekologicznych, kształcili praktyczną znajomość języka angielskiego (oficjalnego języka projektu), wzmacniali swoje umiejętności pracy zespołowej oraz znajomość nowych technologii. Również uczniowie, którzy nie brali udziału w zagranicznych mobilnościach, uczestniczyli w działaniach projektu i stali się jego beneficjentami. Pracowali w założonych przez siebie ekoklubach we własnych szkołach. Udział w projekcie miał również na celu uświadomienie uczestnikom znaczenia europejskiej różnorodności kulturowej.

Podczas warsztatów ekologicznych uczestnicy projektu, posługując się językiem angielskim, pracowali nad takimi zagadnieniami jak: zmiana klimatu, segregacja odpadów, zrównoważony rozwój, recykling, emisja dwutlenku węgla, wylesianie, ekologiczne wynalazki itd. Uczniowie i nauczyciele w trakcie wyjazdów projektowych nawiązywali kontakty, pracowali w międzynarodowych grupach, kształcili swoje umiejętności językowe, tworząc i wygłaszając prezentacje w języku angielskim, kręcili filmy o tematyce ekologicznej. Ponadto tworzyli prace plastyczne z materiałów poddanych recyklingowi, zbudowali piec solarny oraz wielokrotnie uczestniczyli w dyskusjach, w trakcie których porównywali procesy związane z degradacją środowiska w ich krajach oraz sposoby zapobiegania im. Wspólnie stworzyli Kod Ekologicznego Zachowania, sadzili drzewa oraz odwiedzali firmy stosujące ekologiczne podejście do procesu produkcji.

Zadania projektu CHEERS były realizowane przez jego uczestników nie tylko podczas wizyt partnerskich, lecz także w ich ojczystych krajach, gdzie uczniowie założyli ekokluby, w których brali

udział w zajęciach językowych i ekologicznych prowadzonych na podstawie materiałów dydaktycznych zgromadzonych przez nauczycieli podczas wizyt projektowych. Ponadto każda ze szkół, aby zwiększyć motywację swoich uczniów do nauki języka obcego i pogłębiania wiedzy na temat ekologii, organizowała przedsięwzięcia związane z tą tematyką, np. Dzień Środowiska (w polskiej szkole).

Dzięki naszemu udziałowi w wizytach w partnerskich krajach mieliśmy szansę poznać naturalne piękno przyrody Europy. Nasi partnerzy zorganizowali wycieczki do wielu zabytkowych miast Schleswig (Niemcy), Arhus (Dania), Adana (Turcja), Sozopol, Nessebar (Bułgaria), Peles i Brasov (Rumunia), Wilno, Troki (Litwa), Białowieża i Białystok (Polska). Zwiedzaliśmy tam cenne pod względem historycznym miejsca, muzea, a czasem też braliśmy udział w wydarzeniach umożliwiających poznanie folkloru danego kraju. Nasze projektowe wizyty pozwoliły nam również zobaczyć elektrownie produkujące zieloną energię (wodną, wiatrową, biomasy oraz farmę paneli fotowoltaicznych).

Przez dwa lata trwania projektu CHEERS uczniowie i nauczyciele z siedmiu europejskich krajów współpracowali, przyjaźnili się, wspólnie uczyli się angielskiego, zapoznawali z ekologicznymi problemami, wymieniali doświadczenia i poglądy. Spotkania te miały miejsce nie tylko podczas wizyt partnerskich, lecz także wirtualnie na platformie Moodle (np. stworzyliśmy wielojęzyczny słownik zagadnień ekologicznych i kulturowych).

Nasza praca w projekcie CHEERS sprawiła, że staliśmy się bardziej tolerancyjni i otwarci. Dzięki temu możemy kontynuować proces integracji europejskiej w sektorze edukacji i doskonalić go.

W ramach działań innowacyjnych kształciliśmy następujące **kompetencje kluczowe** uczestników naszego projektu:

1. Porozumiewanie się w językach obcych:

- warsztaty, podczas których uczestnicy projektu komunikowali się w języku angielskim (oraz codzienna komunikacja pomiędzy uczestnikami z różnych krajów podczas partnerskich wizyt);
- komunikacja w języku angielskim na platformie Moodle (quizy ekologiczne i kulturoznawcze, tworzenie słownika pojęć kulturowych i ekologicznych w języku angielskim oraz w językach wszystkich partnerów projektu);
- wycieczki kulturalne podczas wizyt partnerskich, w trakcie których uczestnicy komunikowali się ze swoimi kolegami z innych krajów w sytuacjach nieformalnych;
- uczniowie podczas wizyt tworzyli prezentacje multimedialne oraz wygłaszali je publicznie w języku angielskim; organizowaliśmy również warsztaty ekologiczne, gry i inne zadania projektowe w międzynarodowych zespołach uczniów i nauczycieli.

2. Kompetencje informatyczne:

- uczniowie tworzyli własne profile na platformie Moodle;
- uczniowie i nauczyciele mieli za zadanie tworzyć prezentacje ekologiczne do wykorzystania w ekoklubach. Dzięki temu doskonalili umiejętność obsługi programu PowerPoint oraz nauczyli się obsługi programu Prezi;
- uczestnicy projektu komunikowali się za pomocą takich cyfrowych narzędzi jak: e-mail, Skype, Moodle, strona naszego projektu, fanpage na Facebooku, LinkedIn, WhatsApp.

3. Kompetencje społeczne i obywatelskie:

- uczestnicy projektu pracowali w grupach (również międzynarodowych);
- byli odpowiedzialni za efekt pracy całej grupy;
- mieli za zadanie dzielić się informacjami z innymi grupami;
- podczas wizyt partnerskich uczestnicy projektu brali udział w wydarzeniach kulturalnych, takich jak: prezentacje partnerskich krajów, zwiedzanie miejsc istotnych dla kultury danego kraju, wspólnie uczestniczyli w lekcjach języków każdego z partnerów projektu, w koncertach

muzyki folkowej (np. w Rumunii i Bułgarii), tańczyli tańce narodowe. Te działania uczyły ich tolerancji, szacunku dla innych kultur oraz funkcjonowania w międzynarodowym środowisku.

1.2. Opis zaangażowania poszczególnych grup uczestników działania innowacyjnego

Uczestnicy naszego projektu przez okres jego trwania zdobyli doświadczenia w komunikacji i pracy dydaktycznej w międzynarodowym, wielokulturowym zespole. Obserwowali i porównywali standardy europejskie z tymi, które istnieją w ich miejscu pracy. Projekt CHEERS odniósł sukces poprzez swój wpływ na uczniów, ich rodziców i nauczycieli, którzy dzięki naszym działaniom zaczęli postrzegać siebie, swoje dzieci, uczniów jako uczestników procesu edukacji w perspektywie europejskiej. Współpraca wszystkich tych osób oraz środowiska lokalnego w ramach zadań projektu wzmocniła więzy lokalne, a także uświadomiła możliwości działania w kontekście europejskim.

Współpraca europejskich partnerów projektu dała uczniom i nauczycielom możliwość uczestnictwa w wielu formach zajęć związanych z ochroną środowiska w różnych krajach. Nasze międzynarodowe spotkania, warsztaty, wymiana doświadczeń związanych z ekologią pokazały uczestnikom, że są oni w stanie podejmować aktywność mającą na celu ochronę środowiska pomimo różnic kulturowych, językowych, społecznych i ekonomicznych.

Dzięki współpracy z europejskimi partnerami nasi uczniowie, nauczyciele, władze edukacyjne oraz lokalne środowiska mogły pielęgnować i czerpać doświadczenie z takich wartości jak wzajemny szacunek, równouprawnienie, tolerancja i solidarność w imię wspólnego wyzwania wyznaczonego przez projekt CHEERS. Był nim wspólny wysiłek, aby stawić czoło ekologicznym problemom mimo różnic między poszczególnymi narodami, a także dzięki nim. Te różnice pokazały, że wartości etyczne łączą ludzi z różnych kręgów kulturowych i umożliwiają wiele rozwiązań problemów wspólnych dla nas wszystkich.

Partnerstwo w ramach naszego projektu dotyczyło również takich zagadnień jak:

- promowanie świadomości znaczenia różnorodności kulturowej i językowej w Europie oraz świadomości potrzeby walki z rasizmem, uprzedzeniami i ksenofobią;
- różnorodność kulturowa i językowa.

W początkowej fazie projektu uczniowie i nauczyciele uczestniczący w projekcie poznawali się poprzez platformę Moodle, tworzyli quizy na temat swoich krajów i krajów partnerskich, w kolejnej fazie wspólnie tworzyli w swoich językach narodowych oraz w języku angielskim słownik pojęć kulturowych i ekologicznych.

Podczas wizyt partnerskich uczestnicy projektu brali udział w lekcjach języków partnerów projektu oraz w ekologicznych warsztatach, których celem było wytworzenie konkretnych produktów (np. kalendarz ekologiczny, filmy ekologiczne, multimedialne prezentacje ekologiczne, ekorzeźba, ekologiczny piec solarny, sadzenie drzew. Było to możliwe tylko dzięki skutecznej i zgodnej współpracy w międzynarodowych i wielokulturowych grupach.

Uczestnicy projektu pokonywali stereotypy i uprzedzenia dzięki nawiązywaniu prywatnych kontaktów z osobami pochodzącymi z obcych kultur. Podczas wycieczek w trakcie wizyt partnerskich odwiedzali muzea, meczety, cerkwie, kościoły katolickie i protestanckie. Dyskutowali na temat różnic i podobieństw, które łączą obywateli zjednoczonej Europy i stanowią o jej potencjale.

Wizyty partnerskie umożliwiły uczestnikom doświadczenie zjawiska różnic kulturowych, które stają się atutem międzynarodowych grup roboczych, stymulując ich kreatywność oraz wieloaspektowe podejście do konkretnych problemów.

1.3. Opis współpracy z partnerami

Poszczególni partnerzy projektu podczas kolejnych wizyt zorganizowali następujące działania:

Wizyta partnerów projektu w Schleswig w Niemczech (10–14.11.2012)

Tematem wizyty była prezentacja partnerów projektu, rozstrzygnięcie konkursu na logo projektu, zapoznanie uczestników, zapoznanie uczestników z zagadnieniami energii odnawialnej (elektrownia biomasy – wycieczka) i Kodeksem Postępowania Ekologicznego (wypracowanego w ramach zajęć warsztatowych), stworzenie kalendarza ekologicznego i papierowego słownika pojęć ekologicznych i kulturowych jako wprowadzenie do tworzenia słownika na platformie Moodle, zapoznanie z kulturą Niemiec (wizyta w muzeum Wikingów) i niemieckim systemem kształcenia, wymiana doświadczeń i metod dydaktycznych między nauczycielami. Z Niemiec pojechaliśmy do Danii (wizyta łączona) za względu na fakt sąsiedztwa tych krajów oraz względy ekologiczne (oszczędność paliwa).

Wizyta partnerów projektu w Hadsten w Danii (15–18.11.2012)

Podczas wizyty zapoznaliśmy uczestników z zagadnieniem wylesiania, stworzyliśmy prezentacje elektroniczne na temat drzew (nawiązujące do Dnia Drzewa), zapoznaliśmy się z systemem szkolnictwa w Danii (prezentacja ekologicznych działań w duńskiej szkole) i kulturą duńską (wizyta w muzeum sztuki w Arhus), stworzyliśmy ekoklub i ustaliliśmy zasady jego funkcjonowania, omówiliśmy ideę i przekazaliśmy pomysły na stronę internetową projektu. Kolejnymi celami było zapoznanie z duńskim systemem kształcenia (zwłaszcza zawodowego) oraz wymiana doświadczeń pedagogicznych i dydaktycznych między nauczycielami z różnych krajów.

Wizyta partnerów projektu w Adana w Turcji (5–13.03.2012)

Wizyta umożliwiła zapoznanie uczniów ze zjawiskiem śladu węglowego, emisją dwutlenku węgla i zanieczyszczeniem środowiska w wielu aspektach, a także stworzenie filmów ekologicznych. Scenariusze tych filmów powstały na podstawie Kodu Ekologicznego Postępowania, który zamieściliśmy na stronie projektu przed wizytą w Turcji. Ekokluby w każdym z partnerskich krajów zapoznały się z tym dokumentem i przygotowały scenariusze filmów, które w międzynarodowych grupach były kręcone podczas wizyty w Turcji w ramach naszych warsztatów ekologicznych. Kolejnymi celami było zapoznanie uczestników projektu z ekologicznymi metodami pozyskiwania energii (zwiedziliśmy elektrownię wodną w okolicach Adany) oraz inną prośrodowiskową działalnością gospodarczą (ekologiczne gospodarstwo agroturystyczne, przedsiębiorstwo rybne oraz firmy produkujące ekologiczne produkty, np. panele fotowoltaiczne oraz korzystające z innowacji technologicznych pozwalających zminimalizować wpływ przemysłu na środowisko). Kolejnym celem było zapoznanie uczestników z kulturą turecką – uczestniczyliśmy w wycieczkach do Tarsu i Mersin oraz wysłuchaliśmy koncertu tradycyjnej muzyki tureckiej. Zwiedzaliśmy też meczety, aby kształtować postawę tolerancji wobec innych religii – zarówno wśród uczniów, jak i nauczycieli. Nauczyciele wymienili doświadczenia pedagogiczne i dydaktyczne.

Wizyta partnerów projektu w Burgas w Bułgarii (31.05 – 6.06.2012)

W trakcie wizyty zapoznaliśmy uczniów z zagadnieniami globalnego ocieplenia i zielonych technologii (zajęcia warsztatowe prowadzone przez różnych partnerów projektu, demonstracja makiety na temat zielonych technologii skonstruowanej przez bułgarską szkołę i stworzonej w ramach klubu odnawialnych źródeł energii), stworzenie ekologicznej rzeźby z materiałów poddanych recyklingowi). Kolejnym celem było uświadomienie uczestników na bogactwo natury bułgarskiej i uświadomienie im, że od stuleci człowiek jest w stanie w zrównoważony sposób korzystać z jej zasobów (wizyta w kopalni soli morskiej w Primorsko, centrum ochrony przyrody Poda, rezerwacie Rapotamo oraz w fundacji Zielone Bałkany). Inne cele to uświadomienie uczestnikom specyfiki kultury bułgarskiej oraz zapoznanie ich z ze starożytnymi miastami Bułgarii (wycieczki do Nessebar i Sozopol, gdzie obserwowaliśmy obrzędy prawosławne związane z tańcem na rozżarzonym węglu i adorację ikon). Celem tego spotkania była również wymiana doświadczeń w pracy dydaktycznej oraz metod pracy z młodzieżą. W trakcie tej wizyty poczyniliśmy kolejne ustalenia, dotyczące słownika pojęć ekologicznych i kulturowych, który był

tworzony podczas trwania całego projektu. Poszczególne kraje zaprezentowały kolejne hasła wprowadzone przez siebie wraz z materiałem graficznym.

Wizyta partnerów projektu w Rosiori de Vede w Rumunii (20–25.11.2013)

Wizyta stała się pretekstem do zapoznania uczestników z zagadnieniami segregacji odpadów, zmotywowania do nauki języka angielskiego, kształcenia postaw tolerancji, świadomości międzykulturowej, współpracy międzynarodowej. Aby osiągnąć te cele, przeprowadziliśmy następujące działania: warsztaty ekologiczne (prezentacje na temat segregacji odpadów, budowa pieca solarnego oraz kompasu), sadzenie drzew, zwiedzanie farmy fotowoltaicznej, wycieczki kulturoznawcze do Brasova, Peles i Branu, uzgodnienie ostatecznej zawartości wielojęzycznego słownika pojęć ekologicznych i kulturowych.

Wizyta partnerów projektu w Wilnie na Litwie (6–11.05.2013)

Celami tego spotkania było zapoznanie uczniów z propozycjami Eco Portfolio stworzonymi przez każdego z partnerów projektu, przybliżenie tematyki takich zagadnień jak wylesianie, alternatywne źródła energii oraz ekologiczne wynalazki, nauka podstawowych zwrotów w językach każdego partnera projektu, zapoznanie z dziedzictwem kulturowym Litwy. Aby osiągnąć te cele, w ramach warsztatów ekologicznych wyświetlone i wygłoszone zostały prezentacje uczniów na tematy ekologiczne. Obejrzeliśmy także pokaz ekologicznej mody, wzięliśmy udział w lekcjach języków każdego z partnerów projektu oraz w wycieczkach kulturoznawczych do Troków, Wilna i skansenu w Anyksciai, gdzie uczestniczyliśmy w warsztatach pieczenia tradycyjnego litewskiego chleba i pokazie tradycyjnych zabaw ludowych.

Wizyta partnerów projektu w Białymstoku w Polsce (lipiec 2014)

Podczas wizyty w Polsce tworzyliśmy końcową dokumentację projektu, a także zwiedzaliśmy Białystok, rezerwat żubrów w Białowieży i nadleśnictwo w Poczopku, które prezentowało nam ekologiczne sposoby pozyskiwania bioenergii oraz energii geotermalnej, Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej, Muzeum Ikon w Supraślu. Współpraca z tymi placówkami jest kontynuowana do dziś dzięki udziałowi naszej młodzieży w warsztatach i prelekcjach organizowanych przez te instytucje.

1.4. Inne działania partnerskie, w których brały udział wszystkie szkoły projektu

1. **Konkurs na logo projektu.** Autorami prac byli uczniowie – uczestnicy projektu. Logo zawiera zieloną stopę symbolizującą ślad węglowy i łuk zbudowany z flag państw partnerskich projektu.
2. **Quizy na temat państw partnerskich na platformie Moodle.** Autorami byli uczniowie i nauczyciele – uczestnicy projektu, którzy rozwiązując quizy kolegów, nawiązywali z nimi znajomości w początkowej fazie projektu
3. **Plakaty promujące projekt CHEERS.** W polskiej szkole w ramach korelacji zajęć z języka angielskiego oraz przedmiotów informatycznych uczniowie przystąpili do konkursu na plakaty promujące projekt CHEERS.
4. **Zajęcia z języka angielskiego** (np. Kod Ekozachowania) i przyrodnicze (w ramach ekoklubu) w polskiej szkole na podstawie scenariuszy warsztatów ekologicznych, które odbyły się podczas wizyt partnerskich.
5. **Nauczanie poprzez metodę zespołową i inne kooperatywne metody pracy.** W ramach współpracy wszystkich uczniów i nauczycieli na platformie Moodle powstał wielojęzyczny słownik terminów ekologicznych i kulturowych. Taka forma pracy zdecydowanie wzmacnia motywację uczestników projektu, pozwala traktować proces kształcenia jako wspólną sprawę, uczy odpowiedzialności za siebie i za grupę, tworzy poczucie wspólnotowości i pozwala odnaleźć satysfakcję we wspólnym działaniu.
6. **Dzień Środowiska w polskiej szkole.** Posadzenie drzewa projektu, wyświetlenie i wygłoszenie prezentacji o tematyce ekologicznej, artykuły w szkolnej i lokalnej prasie, zawieszenie banerów popularyzujących projekt.

7. **Rzeźba wykonana z materiałów poddanych recyklingowi.** Stworzona wspólnie przez uczniów partnerskich krajów, którzy gościli w Bułgarii podczas jednej z wizyt.
8. **Prezentacje multimedialne związane z zagadnieniami ekologicznymi.** Regularnie tworzone i wygłaszane przez polskich uczniów w języku angielskim podczas lekcji języka angielskiego w Polsce, ale też podczas wizyt.
9. **Otwarte dni minielektroni wiatrowej i Europejskie Słoneczne Dni w polskiej szkole.** Podczas obchodów zaprezentowano projekt CHEERS, jego cele i dotychczasowe rezultaty, odbyła się też wystawa materiałów z partnerskich wizyt.
10. **Piknik Europejski.** Pod białostockim ratuszem odbył się festyn promujący projekty unijne, m.in. projekt CHEERS (stoisko informacyjne, ulotki, występ szkolnej orkiestry). Ta kampania mająca na celu wzrost świadomości społecznej była możliwa dzięki współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego oraz Urzędem Miasta Białegostoku.
11. **Dni Otwarte Projektów w Zespole Szkół Elektrycznych.** Tego dnia nasza szkoła promowała unijne projekty, m.in. projekt CHEERS (wystawa materiałów z partnerskich wizyt, ulotki, banery, prelekcja), artykuł w szkolnej gazecie
12. **Budowa pieca solarnego** w ramach warsztatów ekologicznych podczas wizyty w Rumunii.
13. **Sadzenie drzew** w ramach zajęć warsztatów ekologicznych podczas wizyty w Rumunii
14. **Upowszechnianie.** Prace nad stworzeniem [strony projektu](#). Wszyscy uczestnicy przedyskutowali zawartość strony oraz dostarczali materiałów do publikacji, np. zdjęcia z wizyt, raporty, materiały dydaktyczne. Administratorem była rumuńska szkoła.
15. **Lekcje języków partnerów projektu.** Odbyły się w ramach warsztatów podczas wizyty partnerskiej na Litwie. Zajęcia prowadzili nauczyciele wraz z uczniami ze wszystkich krajów.
16. **Stworzenie albumu** z kolażami i uczniowskimi tłumaczeniami na język angielski wierszy polskiej noblistki Wisławy Szymborskiej w ramach przygotowania materiałów dydaktycznych do lekcji języka polskiego dla innych partnerów projektu.
17. **Eco Portfolio.** Stworzenie albumu prezentującego wybrane materiały dydaktyczne pozyskane w trakcie trwania projektu oraz raporty z wizyt partnerskich (autorstwa uczniów i nauczycieli polskiej szkoły).
18. **Nakręcenie filmów o tematyce ekologicznej w międzynarodowych grupach.** Działanie podczas wizyty partnerskiej w tureckiej szkole, na podstawie scenariuszy napisanych przez nauczycieli zaangażowanych w projekt.
19. **Cykl wycieczek kulturoznawczych i przyrodoznawczych** podczas każdej z wizyt partnerskich (np. Erhus – Dania, Schleswig – Niemcy, Tars – Turcja, rezerваты przyrody Poda, Rapotamo, Nessebar, Sozopol – Bułgaria, Brasov – Rumunia, Troki, Wilno – Litwa, Białowieża – Polska).
20. **Cykl wycieczek do elektrowni alternatywnych źródeł energii** (elektrownia biomasy – Dania, elektrownia wodna – Turcja, farma paneli fotowoltaicznych – Rumunia, elektrownia wiatrowa i park energii odnawialnych – Polska).

Każda partnerska szkoła projektu odpowiadała za przebieg wizyty w swoim kraju – zajmowała się organizacją zakwaterowania, wyżywienia, uzgodnieniami w sprawie wycieczek z takimi instytucjami jak parki krajobrazowe, ekologiczne fundacje, nadleśnictwa, firmy, elektrownie produkujące zieloną energię itd. Ponadto podział zadań projektowych związanych z głównymi akcjami projektowymi wyglądał następująco:

- strona polska jako koordynator projektu dbała o dokumentację dla Agencji Narodowych, monitorowała proces wdrażania projektu, założyła na edukacyjnej platformie Moodle kurs dla projektu CHEERS, zainicjowała takie działania w ramach projektu jak stworzenie elektronicznego słownika zagadnień kulturowych i ekologicznych, Eco Portfolio, projektowała scenariusze warsztatów ekologicznych, które prowadziła podczas partnerskich wizyt;
- strona niemiecka zajęła się monitorowaniem procesu komunikacji (m.in. stworzyła ankiety ewaluacyjne online oraz dokonywała ich podsumowań);

- strona duńska skoncentrowała się na kształceniu umiejętności ICT oraz związanych z budową ekologicznego pieca solarnego i ekokompasu, co realizowała przez projektowanie oraz prowadzenie warsztatów podczas partnerskich wizyt;
- strona rumuńska założyła stronę internetową projektu i i administrowała ją;
- strona bułgarska skoncentrowała się na działaniach artystycznych powiązanych z ekologią, co realizowała przez projektowanie oraz prowadzenie warsztatów podczas partnerskich wizyt;
- strona litewska zajęła się stworzeniem filmowej dokumentacji projektu CHEERS;
- strona turecka dbała szczególnie o aspekty integracji międzykulturowej, była odpowiedzialna za zajęcia integrujące młodzież i nauczycieli podczas czasu wolnego.

Komunikacja i współpraca

Wszyscy partnerzy projektu byli w równym stopniu zaangażowani w proces komunikacji. Porozumiewaliśmy się przez internet przez następujące kanały komunikacji: korespondencja elektroniczna, [platforma Moodle](#), Skype, fanpage na Facebooku, [strona internetowa projektu](#), Linked In, WhatsApp, poprzez rozmowy telefoniczne oraz osobiście w trakcie wizyt. Sprawna komunikacja umożliwiała nam skuteczne tworzenie harmonogramów wizyt, inspirowała do projektowania nowych zadań projektowych oraz umożliwiała elastyczne podejście do nich, tak aby skutecznie reagować na pojawiające się trudności lub wdrażać nowe pomysły. Dzięki skutecznej i sprawnej komunikacji zrealizowaliśmy wszystkie zadania projektu, wytworzyliśmy zaplanowane produkty oraz podjęliśmy dodatkowe działania dzięki wymianie doświadczeń z naszymi kolegami z innych krajów.

Wysoka jakość i kultura komunikacji sprawiła, że od momentu tworzenia projektu aż do teraz utrzymujemy kontakt z naszymi partnerami oraz planujemy kolejne wspólne przedsięwzięcia.

Rozdział 2.

▶▶▶ Efekty działania innowacyjnego

Nasze dwuletnie działania w ramach realizacji projektu CHEERS przyniosły zakładane rezultaty w następujących obszarach:

- zwiększenie umiejętności językowych,
- zwiększenie umiejętności w zakresie technologii informacyjnych,
- zwiększenie umiejętności społecznych,
- zwiększenie motywacji,
- zwiększenie pewności siebie,
- poszerzenie wiedzy o krajach partnerskich i ich kulturach,
- zwiększenie świadomości ekologicznej.

Aby osiągnąć wyżej opisane efekty, uczestnicy projektu kształtowali miękkie kompetencje, pracując nad produktami, które były wytwarzane podczas międzynarodowych spotkań uczniów i nauczycieli. Poniżej znajduje się wykaz poszczególnych produktów – rezultatów naszego projektu.

1. **W obszarze edukacji online (e-learning)** stworzyliśmy wielojęzyczny słownik zagadnień ekologicznych i kulturowych na platformie edukacyjnej Moodle. Uczniowie z partnerskich szkół projektu współpracowali online, tworząc we wszystkich językach partnerów projektu oraz w języku angielskim słownik pojęć związanych z ekologią i kulturą własnych krajów – *Multilingual Dictionary of Ecological and Cultural Terms (Wielojęzyczny słownik terminów ekologicznych i kulturowych)*.
2. **W obszarze dialogu międzykulturowego i współpracy** wspólnie stworzyliśmy quiz na platformie Moodle dotyczący znajomości kultury krajów partnerskich. Rozpoczynając projekt, uczniowie i nauczyciele na platformie nawiązali znajomości z kolegami z innych krajów projektu. Indywidualnie tworzyli swój profil i quiz składający się z kilku pytań dotyczących wiedzy na temat swojego kraju.
3. **W obszarze prezentacji rezultatów** każda ze szkół partnerskich stworzyła cyfrową i papierową wersję albumu prezentującego ekologiczne przedsięwzięcia podjęte w ramach realizacji zadań projektowych – Eco Portfolio. Były to grafiki, teksty literackie (np. opowiadania) dotyczące ekologii, zadania związane z kształceniem umiejętności produkcji tekstów w języku angielskim, sprawozdania z działań w ramach realizacji poszczególnych etapów projektu. Ponadto stworzyliśmy wspólnie pomoce naukowe, które są również obecnie wykorzystywane przez wszystkich partnerów projektu. Były to: konspekty lekcji, materiały graficzne promujące ekologię i projekt CHEERS.

Podczas wizyt partnerskich uczestnicy projektu brali udział w warsztatach ekologicznych. Scenariusze tych zajęć zostały zebrane przez nauczycieli i są do tej pory wykorzystywane podczas zajęć w szkołach w każdym z partnerskich krajów.

Kolejnymi pomocami dydaktycznymi były anglojęzyczne prezentacje zagadnień ekologicznych (np. na temat globalnego ocieplenia, segregacji odpadów, wylesiania, efektu

cieplarnianego, alternatywnych źródeł energii) w programie Prezi. Były one wykonywane podczas międzynarodowych spotkań w ramach warsztatów ekologicznych oraz podczas codziennych lekcji języka angielskiego w każdej z partnerskich szkół. Podczas pobytu w krajach partnerów uczniowie wyświetlali i wygłaszali te prezentacje po angielsku.

Kolejną formą prezentacji rezultatów projektu była strona internetowa projektu (obecnie już nieaktywna). Jej administratorem została rumuńska szkoła. Publikowaliśmy tam produkty, rezultaty oraz raporty z wizyt partnerskich w trakcie realizacji projektu CHEERS.

W Turcji podczas jednego ze spotkań projektowych na podstawie stworzonego wspólnie przez uczniów i nauczycieli partnerskich szkół (podczas wizyty w duńskiej szkole) Kodu Ekologicznego Zachowania uczniowie i nauczyciele w międzynarodowych grupach nakręcili anglojęzyczny film, który składał się z kilku krótkich scenek na podstawie scenariuszy stworzonych przez uczestników projektu. Były to skecze związane z regułami postępowania, które chronią środowisko naturalne na co dzień.

Nasz bułgarski partner podczas wizyty w jego kraju zorganizował ekologiczne warsztaty dla uczestników projektu, podczas których uczniowie obserwowali techniki wytwarzania ozdób świątecznych z materiałów poddanych recyklingowi (puszki, pudełka, papier), a następnie sami stworzyli wystawę ekologicznych dzieł sztuki z przetworzonych materiałów.

Uczniowie biorący udział w projekcie w ogromnym stopniu podnieśli jakość swoich umiejętności językowych, ponieważ poprzez kontakt z kolegami z innych krajów przekonali się o skuteczności swoich umiejętności językowych kształconych do tej pory jedynie w procesie edukacji formalnej. Przełamali oni barierę komunikacyjną, po powrocie z wyjazdów stali się bardziej zaangażowani w zajęcia języka angielskiego. Do tej pory chętnie inicjują dodatkowe działania zmierzające do podniesienia ich umiejętności komunikacji w języku angielskim. Ich koledzy nawiązali kontakt z rówieśnikami z innych krajów dzięki innym zadaniom projektowym. Dlatego też nie tylko uczniowie biorący udział w mobilnościach, lecz także ci, którzy podejmowali działania projektu na poziomie lokalnym, przekonali się, że potrafią skutecznie porozumiewać się w międzynarodowym środowisku. Maturzyści uzyskali bardzo dobre wyniki z matury z języka angielskiego, co również świadczy o tym, że udział w projekcie zwiększył ich motywację i pewność siebie, co uczniowie osobiście potwierdzali w rozmowach z nauczycielami.

Po przyjeździe z każdej z wizyt uczniowie niebiorący udziału w wyjazdach zwracali się do nauczycieli i kolegów z prośbą o informacje na temat odwiedzanych krajów. Wiedza ta była popularyzowana w szkole i dodatkowo wzbogacana o relacje i wrażenia samych uczniów, co potwierdza, że nasz projekt miał bardzo znaczący wpływ na uczniów w zakresie poszerzenia ich wiedzy o kraje partnerskich.

Niewątpliwie projekt CHEERS również wpłynął na zwiększenie umiejętności w zakresie ICT (ang. *information and communication technologies* – technologie informacyjno-komunikacyjne). Dzięki konieczności wykonywania prezentacji w Prezi (w ramach realizacji zadań projektu) nasi uczniowie i nauczyciele nauczyli się obsługi tego programu. Również do materiału nauczania na zajęciach z informatycznych dzięki naszemu projektowi zostały wprowadzone treści związane z programem Prezi.

Udział w projekcie CHEERS wpłynął także na umiejętności społeczne uczniów, ponieważ część młodzieży do tej pory nie zajmowała się problemami społecznymi, nie miała kontaktu z władzami lokalnymi ani nie popularyzowała żadnej idei. Uczestnicząc w projekcie, uczniowie produkowali materiały graficzne popularyzujące projekt, promowali go w społeczności szkolnej oraz w mieście. Zauważali również różnice i podobieństwa między kulturami, religiami i wykorzystywali te sytuacje do skutecznej współpracy, czerpiąc jednocześnie z tych działań radość i nawiązując nowe znajomości, które podtrzymują do dziś.

Projekt CHEERS w bardzo znaczącym stopniu podniósł poziom umiejętności językowych naszych nauczycieli. Przekonali się, że są w stanie skutecznie komunikować się w języku angielskim dzięki kontaktom nawiązanym podczas realizacji zadań CHEERS. Zrozumieli również, że mogą podnieść swoje kompetencje zawodowe (wymienić doświadczenia i pozyskać nowe w ramach międzynarodowych kontaktów). Większość z nich od niedawna zaczęła brać udział w kursach językowych, a w tej chwili wyraża gotowość do współpracy w projektach europejskich.

Administracja naszej szkoły (pracownicy sekretariatu i księgowości) dzięki projektowi CHEERS podnieśli poziom swoich kompetencji cyfrowych, ponieważ komunikowali się z partnerami projektu poprzez kanały cyfrowe takie Facebook, strona internetowa projektu, Moodle, Skype, LinkedIn itd. Realizując wspólnie z uczniami zadania projektowe, mieli okazję zapoznać się również z programem Prezi.

Koordynator projektu oraz jeden z uczestników (nauczyciel) dzięki doświadczeniu w zarządzaniu projektem CHEERS nabyli doświadczenia przy pracy w projekcie. Osoby te stały się autorami kolejnego unijnego projektu (tym razem w programie Erasmus+).

Kontakty naszych nauczycieli z nauczycielami z partnerskich szkół zaowocowały międzynarodowymi przyjaźniami, które są podtrzymywane do dziś. Osoby te nadal kontaktują się oraz odwiedzają prywatnie, a na zajęciach szkolnych wykorzystują scenariusze i metody dydaktyczne demonstrowane i wykorzystywane podczas wizyt partnerskich. Scenariusze tych zajęć są produktami naszego projektu i zostały włączone w treści rozkładów materiału na zajęciach językowych, informatycznych, biologicznych i geograficznych.

Zaobserwowaliśmy wpływ projektu CHEERS na organizację naszej szkoły – zmiany w programach nauczania, w strukturze organizacyjnej, w polityce nauczania języków obcych. Niewątpliwie dzięki realizacji tego projektu zwiększyło się wsparcie dla nauczycieli ze strony kadry zarządzającej instytucją. Zacieśniła się również współpraca między pracownikami szkoły.

Dzięki realizacji zadań projektowych na przedmiocie „Nowoczesne narzędzia informatyczne” pojawiły się treści związane z programem Prezi. Zostały one skorelowane z zajęciami języka angielskiego. Dzięki temu nasi uczniowie regularnie prezentują najnowsze wynalazki, odkrycia naukowe oraz sylwetki naukowców w języku angielskim w programie Prezi. Umiejętności te będą przydatne również w ich przyszłej pracy zawodowej. Ponadto scenariusze zajęć ekologicznych wytworzone w trakcie projektu jako jedno z jego produktów zostały włączone do bazy materiałów dydaktycznych, którymi posługują się nauczyciele naszej szkoły. Na uwagę zasługuje zwłaszcza fakt, że dzięki projektowi CHEERS podejście do nauczania stało się interdyscyplinarne.

Rodziny naszych uczniów oraz lokalni pracodawcy goszczący w naszej szkole dzięki projektowi CHEERS zapoznali się z możliwościami, jakie daje udział w projektach unijnych (dzięki wystawom materiałów projektu podczas zebrań z rodzicami i takich działań promocyjnych jak Piknik Europejski, Otwarte Dni Projektów Unijnych w naszej szkole czy Wystawy Słoneczne). Prezentując rezultaty projektu, zapoznaliśmy te środowiska również z zagadnieniami ekologicznymi. Podobne rezultaty osiągnęliśmy, popularyzując projekt w prasie lokalnej (w „Wieściach Podlaskich” wydawanych przez Kuratorium Oświaty w Białymstoku). Pracodawcy po wzięciu udziału w opisanych tu kampaniach zacieśnili współpracę z naszą szkołą, przystępując w porozumieniu z nami do kolejnego projektu (w ramach Erasmus+) oraz poszerzając ofertę praktyk dla naszych uczniów. Rodzice natomiast otworzyli się na projekty unijne, czego rezultatem jest wzrost ich zainteresowania projektami, w których ich dzieci mogłyby wziąć udział. Do kolejnego projektu zgłosiło się wiele więcej chętnych uczniów w porównaniu do poprzedniego przedsięwzięcia. Podczas zebrań często pytano o kolejne projekty (również rodzice uczniów kolejnych klas pierwszych deklarowali, że udział Zespołu Szkół Elektrycznych w Comeniusie wpłynął na ich decyzję o wyborze naszej szkoły dla ich dziecka). Lokalne organizacje ekologiczne zainteresowały się również współpracą z naszą szkołą i zaprosiły nas do współpracy w ekologicznych inicjatywach na terenie miasta, np. Sprzątanie Świata. Szkoła w czerwcu 2014 r.

została wyposażona w pojemniki do segregacji śmieci. Bierzemy do tej pory udział w miejskich akcjach ekologicznych.

Ewaluacja (monitoring postępów)

Ewaluacja w projekcie CHEERS miała formę elektroniczną. Uczniowie i nauczyciele po każdej wizycie wypełniali ankiety online. Dodatkowo nauczyciele wszystkich partnerskich szkół po zakończeniu każdej z wizyt wymieniali swoje uwagi na temat postępów w osiąganiu celów projektu oraz dyskutowali na temat ewentualnych problemów (i ich rozwiązań), aby uniknąć ich w przyszłości.

Pytania zawarte w ankietach elektronicznych dotyczyły głównie umiejętności i wiedzy, które zostały nabyte i przyswojone w trakcie wizyt. Dodatkowo koordynator projektu prowadził na ten temat wywiady z uczniami pracującymi nad projektem we własnym kraju. W wyniku ewaluacji po pierwszej wizycie dowiedzieliśmy się, że należy poprawić kanał komunikacji oraz jej jakość. Zareagowaliśmy na to, analizując proces komunikacji między uczestnikami (wprowadziliśmy do kwestionariuszy ewaluacyjnych dodatkowe pytania dotyczące komunikacji).

1. **Pozytywne wnioski.** Zarówno uczniowie, jak i nauczyciele przyswoili mnóstwo informacji na temat kulturowych różnic i podobieństw między partnerami. Pomimo różnic językowych zwłaszcza uczniowie przełamali barierę komunikacyjną w języku angielskim i pracowali nad zadaniami projektowymi w międzynarodowych grupach, posługując się tym właśnie językiem. Pokonali strach przez wyrażaniem swoich pomysłów w języku angielskim, dzięki czemu zwiększyła się ich pewność siebie. Uczniowie wyrażali entuzjazm dla pracy w międzynarodowych grupach.
2. **Negatywne wnioski.** Niektórzy uczniowie stwierdzili, że wycieczki ekologiczne i kulturoznawcze były zbyt długie, chociaż z drugiej strony poszerzyły ich wiedzę na temat odwiedzanego kraju oraz pomogły zrozumieć odmienną mentalność jego mieszkańców.

Pojawiły się też uwagi partnerów przyjmujących. Dotyczyły one problemów logistycznych w sytuacjach, kiedy terminy przyjazdów partnerów nie były wystarczająco zsynchronizowane.

Niemieccy i duńscy partnerzy krytykowali różnice w wymogach dotyczących wystawiania faktur w różnych krajach.

3. **Podjęte działania naprawcze.** Mając satysfakcję z przełamywania barier komunikacyjnych oraz kulturowych przez uczniów, postanowiliśmy w trakcie kolejnych wizyt kontynuować organizację pracy i zakwaterowanie w międzynarodowych grupach.

W trakcie następnych wizyt staraliśmy się optymalizować czas spędzany na poznawaniu kraju partnera i równoważyć go z czasem pracy nad zadaniami projektowymi. Ustaliliśmy też, że będziemy się starać synchronizować czas przyjazdu partnerów, tak aby zmniejszyć ilość problemów logistycznych partnera przyjmującego.

Monitoring jakości komunikacji

1. **Wnioski.** Niektórzy uczniowie i nauczyciele (zwłaszcza niemieccy i duńscy) mieli problemy z używaniem platformy Moodle jako kanału komunikacji i nie chcieli jej stosować, ponieważ twierdzili, że wolą porozumiewać się za pośrednictwem Facebooka, WhatsAppa lub Skype'a.

We wstępnej fazie projektu niektórzy nauczyciele nie byli w pełni zadowoleni z układu strony internetowej naszego projektu.

2. **Podjęte działania naprawcze.** Zmniejszyliśmy intensywność komunikacji przez platformę Moodle na rzecz narzędzi wskazanych przez ankietowanych (nadal jednak tworzyliśmy na niej międzynarodowy słownik pojęć ekologicznych i kulturowych). Utworzyliśmy profil naszego projektu na Facebooku. Przeprojektowaliśmy też naszą stronę internetową.

Rozdział 3.

►►► Upowszechnianie rezultatów

W ramach upowszechniania rezultatów projektu CHEERS opublikowaliśmy artykuł na temat postępów w realizacji projektu w czasopiśmie „Wieści Podlaskie”. Na stronie internetowej naszej szkoły zamieszczaliśmy publikacje raportów z wizyt partnerskich oraz na temat konkursów projektowych. W lokalnej telewizji pojawiły się relacje z Pikniku Europejskiego (w trakcie prezentowaliśmy nasz projekt). Utworzyliśmy także stronę internetową projektu i jego [fanpage na Facebooku](#).

W szkolnej gazetce i na stronie internetowej szkoły regularnie ukazywały się informacje na temat projektu. Były one przekazywane podczas zebrań z rodzicami, rad pedagogicznych, Wystaw Słonecznych, Otwartych Dni Szkolnej Minielektrowni, Otwartych Dni Projektów Unijnych w ZSE, Międzynarodowego Dnia Elektryka. W trakcie spotkań z rodzicami, pracodawcami współpracującymi z naszą szkołą oraz przedstawicielami lokalnych władz prezentowaliśmy wystawę materiałów projektu, rozdawaliśmy ulotki projektowe, pendrive'y z logotypami programu „Uczenie się przez całe życie”, CHEERS i ZSE (jako nagrody w konkursach). Na ogrodzeniu naszej szkoły powiesiliśmy dwa banery promujące nasz projekt. Sale, w których odbywały się zajęcia ekoklubu, zostały również oznaczone logotypami.

Materiały dydaktyczne (wielojęzyczny ekologiczno-kulturowy słownik na platformie Moodle oraz w wersji papierowej, scenariusze zajęć, ekologiczne filmy, prezentacje dotyczące zagadnień ekologicznych w języku angielskim) oraz wszelkie działania popularyzujące nasz projekt zostały włączone do bazy materiałów dydaktycznych szkoły. Na ich podstawie przez następne lata będą prowadzone niektóre lekcje z wielu przedmiotów. Stanowią one doskonały przykład korelacji międzyprzedmiotowej, ponieważ łączą treści zajęć z języka angielskiego, informatyki, biologii i geografii. Mogą wskazywać nauczycielom i uczniom ciekawszą drogę do przekazywania wiedzy, zachęcać do współpracy i udziału w projektach międzynarodowych.

Ponieważ głównym celem projektu było podniesienie świadomości ekologicznej uczniów, produkty i rezultaty naszego projektu będą promowały ekologiczny styl życia i wpływały na podejście młodzieży, jej rodziców i nauczycieli do zagadnień ochrony środowiska. Podczas ostatniej wizyty projektowej ustaliliśmy z partnerami projektu, że wspólnie weźmiemy udział w sympozjum ekologicznym organizowanym przez naszego rumuńskiego partnera. Zgodziliśmy się, że dydaktyczne materiały ekologiczne wyprodukowane w każdej ze szkół będą opublikowane w ramach produktów sympozjum organizowanego przez rumuńską szkołę.

Kolejne roczniki uczniów oraz nauczycieli będą korzystać z rezultatów i produktów projektu CHEERS. Również mogą one być wykorzystywane w kampaniach ekologicznych prowadzonych przez nasze lokalne środowisko.

Miękkie rezultaty projektu sprawiają, że wzrośnie zainteresowanie projektami unijnymi wśród nauczycieli, uczniów i ich rodziców, że nasza szkoła zaprezentuje ciekawszą ofertę edukacyjną, która została wzbogacona o nauczanie w perspektywie europejskiej. Publikacje na temat naszego projektu w podczas konferencji ekologicznych oraz w mediach oświatowych również będą świadczyły o długofalowym charakterze rezultatów projektu CHEERS.

▶▶▶ Zakończenie (rekomendacje)

Innowacyjne działania w ramach projektu CHEERS dotyczyły dwóch aspektów: korelacji międzyprzedmiotowej w dziedzinie języka angielskiego, informatyki, geografii i biologii oraz nauczania poprzez metodę zespołową i inne kooperatywne metody pracy.

Opisane w tej pracy działania innowacyjne rekomendowane są do wdrożenia w szkołach i placówkach kształcenia, aby:

- nauczyć uczniów i nauczycieli, jak wykonywać zadania projektowe, współpracując w wielokulturowym i międzynarodowym zespole, pokonując uprzedzenia oraz komunikując się pomimo różnic językowych;
- zmotywować uczniów i nauczycieli do poszukiwania materiałów w internecie, do rozwijania kompetencji cyfrowych, aby wypełniać zadania projektu;
- rozwijać kreatywność uczestników projektu oraz ich umiejętności pracy w grupie
- zmotywować uczestników projektu do rzeczywistej, praktycznej komunikacji w języku angielskim oraz do samokształcenia w zakresie praktycznej znajomości języka angielskiego;
- sprawić, by uczestnicy projektu troszczyli się o własne, lokalne naturalne środowisko;
- zmotywować uczestników projektu do poszukiwania nowych metod ochrony naturalnego środowiska oraz zapobiegania jego zanieczyszczaniu.

W dziedzinie nauczania języka angielskiego opisane działania przede wszystkim wpłyną na osiągnięcie lepszych efektów w kształceniu międzykulturowej kompetencji komunikacyjnej. Według Ewy Badury (2000) kształcenie tej kompetencji daje szansę na uświadomienie, dyskutowanie i rozumienie różnorodnych postaw i wartości życiowych takich jak tolerancja, liberalizm, kompleks niższości poprzez wgląd we własną kulturę oraz porównywanie jej z kulturą języka docelowego. Badura uważa, że istnieje bardzo ważne pole do eksploatacji w nauczaniu języków obcych. Jest nim właśnie kształcenie świadomości międzykulturowej. Celem tego działania ma być ochrona młodzieży przed myśleniem za pomocą uprzedzeń narodowościowych oraz nauka, jak oceniać ludzi poprzez indywidualne ich cechy zamiast skupiać się na stereotypach.

W ten sposób lekcja języka angielskiego może się stać znaczącym uzupełnieniem dla zajęć z innych przedmiotów, takich jak historia, geografia czy literatura. W myśl tych założeń realizowaliśmy działania innowacyjne w naszej szkole w ramach projektu CHEERS. Dodatkowo włączyliśmy treści IT oraz ekologiczne w obszar tematyczny naszych działań. Sądzymy, że zwłaszcza w dobie narastającej fali emigracji nasze propozycje staną się przydatne w procesie nauczania języka angielskiego.

▶▶▶ Bibliografia

Aleksandrowicz-Pędich L., (2003), *Literatura amerykańska w kształceniu nauczycieli języka angielskiego*, Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie Trans Humana.

Badura E., (2000), *Rozwijanie kompetencji interkulturowych w nauczaniu języka angielskiego*, [w:] Komorowska H. (red.), *Nauczanie języków obcych w zreformowanej szkole*, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Nikitorowicz J., (1999), *Projektowanie edukacji międzykulturowej w perspektywie demokratyzacji Unii Europejskiej*, [w:] Nikitorowicz J., Sobecki M. (red.), *Edukacja międzykulturowa w wymiarze instytucjonalnym*, Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie Trans Humana.

Tomalin B., Stempleski S., (1993), *Cultural Awareness*, Oxford: Oxford University Press.